HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

(א)פרה מטמא טומאת אוכלין הואיל והיתה לה שעת הכושר

ואמר

פרה. אדומה מטמאה טומאת אוכלין: **דהויא לה שעת הכושר.** לאכול משנשחטה וירדה לה תורת אוכל:

ואמר

פרה מטמא טומאת אוכלין כו'. תימה דמדקאמר הואיל והיתה לה שעת הכושר מכלל דהשתא לאו בת פדייה היא ואמאי והא אית ליה לר"ש בשבועות (דף יא: ושם) דפרה קדשי בדק הבית היא ולר"ש אית ליה דקדשי בדק הבית לא היו בכלל העמדה והערכה בההיא שמעתא גופא ונראה לפרש דהא דקתני הואיל והיתה לה שעת הכושר מיירי לאחר הזאה דאין סברא שתהא בת פדייה אחר שהוזה דמה ואפ"ה מטמא טומאת אוכלין הואיל והיתה לה שעת הכושר קודם הזאה וא"ת והא כל העומד להזות כמוזה דמי וי"ל דקודם קבלה (א) לאו כמוזה דמי כדפרישית לעיל הקשה רבינו שמואל בר חיים למה לי דהיתה לה שעת הכושר תיפוק ליה דחיבת הקדש מכשרתו ומשויא לה אוכלא כדדרשינן בפ"ב דחולין (דף לו: ושם) והבשר לרבות עצים ולבונה וכ"ת דפרה לר"ש כיון דקדשי בדק הבית היא לא שייך בה חיבת הקדש דאפילו בקדשי מזבח לא מהני חיבת הקדש אלא כשקדשו קדושת הגוף בכלי שרת כדמוכח בריש המנחות והנסכים (מנחות דף קב:) ובפ' כל הפסולין (זבחים דף לד.) הא ע"כ שייך בפרה חיבת הקדש אפילו לר"ש דבריש המנחות והנסכים פריך לר"ש נותר ופרה אמאי מטמא טומאת אוכלין עפרא בעלמא הוא דכל העומד לשרוף כשרוף דמי ומשני חיבת הקדש מכשרתו והיינו טעמא דאע"ג דאין בה קידוש כלי כיון דקדשי בדק הבית היא מ"מ שייך ביה חיבת הקדש כיון דחטאת קרייה רחמנא וכל ענייניה כעין עבודת הגוף שיש בה הזאה ופסולה שלא לשמה ותירץ ר"י דאין חיבת הקדש מועלת אלא לשוייה שאין אוכל כאוכל כגון נותר ופרה שהן חשובים כעפרא ועצים ולבונה אבל דבר שהוא אוכל אלא שאין מקבל טומאה לר"ש משום (ב) אוכל שאין אתה יכול להאכילו לאחרים לא יועיל חיבת הקדש לעשות האיסור כמותר והא דמשמע בריש כל הפסולין דאוכל בשר שנטמא לפני זריקה ה"א דלא לקי על ידי דרשה דכל שאין ניתר לטהורים אין חייבין עליו משום טומאה אי לאו משום דמרבינן מוהבשר כמו עצים ולבונה התם כיון דלא בעי פטר ליה אלא משום דבעי למילף מטומאת הגוף יש לנו לרבות מוהבשר מק"ו דעצים ולבונה וא"ת אמאי לא אמר דכל קדשים יקבלו טומאה מחיים כיון דמלוה לשוחטן ונימא כל העומד לשחוט כשחוט דמי וי"ל דאפילו נשחט לא אמרינן דכזרוק דמי עד שיקבל בכוס כ"ש כשעדיין לא נשחט ומיהו שעיר המשתלח קשה לר"י שיטמא מחיים טומאת אוכלין לר"ש למ"ד (יומא סז.) דשרו (ג) איבריו בהנאה דכיון שעומד לדחות כדחוי דמי וי"ל דכל העומד לעשות לא אמר דכעשוי דמי אלא באוכל האסור להיות כמותר וקרינן ביה אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים אבל לא מהני לשאין אוכל כמו ב"ח ליחשב כאוכל אע"ג דהוה מהני על האוכל כגון נותר ופרה ליחשב כעפרא אי לאו דמכשר להו חיבת הקדש מידי דהוה אבן פקועה ודגים שהן מותרין בלא שחיטה ואפ"ה חיותן מטהרתן לרבנן דפליגי אר' יוסי הגלילי בפ' בהמה המקשה (חולין דף עה.): **פרה** מטמא טומאת אוכלין. הקשה בקונטרס בפ' אותו ואת בנו (חולין דף פב. ושם) למה לי קבלת טומאה תיפוק ליה דהיא גופה מטמאה אדם ובגדים ותירץ דכה"ג מפרש בכריתות בפ' דם שחיטה (דף כא.) כגון (ד) שחיפהו פחות מכבילה בצק אי משוית לה אוכל מצטרף בהדי בצק ומקבל האי בצק טומאה אם יגע בטומאה ומטמא שאר אוכלים ואי לאו אוכל הוא לא מקבל האי בצק טומאה דלית ביה שיעורא וכי נגעו ביה אוכלין אחרים טהורין הן שאין נוגעין בנבילה אלא בבצק עכ"ל ומה שהזכיר נבילה משום דעלה דכריתות קאמר ומה שאמר ומקבל האי בצק טומאה אם יגע בטומאה נראה לר"י דלא דק דההיא דחיפהו בבצק דכריתות מיירי כשיש כזית מן הנבילה ונראה שטמא הבצק מן הנבילה ע"י צרופו לנבילה כמו שמיטמא ממקום אחר שהכזית יכול להיות מטמא ומצטרף ונראה שחזר בו משיטתו שהיה רגיל לפרש בכל מקום דאוכל פחות מכביצה מקבל טומאה מן התורה שהרי פירש בהדיא דלא מקבל האי בצק טומאה דלית ביה שיעורא ואין לתרץ קושיית הקונטרס דבלא צירוף בצק צריך הוא לטעם של שעת הכושר משום דלא מצינו שמטמאה אלא מתעסקין כדתנן במס' פרה (פ"ח מ"ג) השורף פרה ופרים והמשלח את השעיר מטמא בגדים והן עצמם אין מטמא בגדים הרי זה אומר [מטמאיך] לא טימאוני ואת טמאתני דמ"מ מטמאה היא אוכלין ומשקין מאחר שסופה לטמא טומאה חמורה את מתעסקין ולא בעי לא הכשר מים ולא הכשר שרץ כדתני דבי ר' ישמעאל בפ' בא סימן (נדה דף נא. ושם) מה זרעים שאין סופן לטמא טומאה חמורה צריכין הכשר כו' ור"י מתרץ דמה שסופו לטמא טומאה חמורה לא מהני אלא לענין זה דחשבינן ליה כאילו הוכשר במים וכאילו נגע בשרץ אבל אין מועיל לעשות שאין אוכל כאוכל הלכך לר"ש דבעי אוכל שאתה יכול להאכיל לאחרים מה שסופו לטמא טומאה חמורה לא יעשנו (ג)[כאוכל] להאכילו לאחרים ולכך לא מטמא אלא משום שהיה לה שעת הכושר וכן מוכח בזבחים בס"פ טבול יום (דף קה.) דת"ר השורף הפרה ופרים והמשלח השעיר מטמא בגדים והם (ג)[עצמם] אינם מטמא בגדים אלא מטמא אוכל ומשקה דברי ר"מ וחכמים אומרים פרה ופרים מטמא טומאת אוכלין ומשקין אבל לא שעיר המשתלח מפני שהוא חי ופריך בשלמא ר"מ כדתנא דבי ר' ישמעאל מה זרעים כו' אלא לרבנן אי אית להו דתנא דבי ר' ישמעאל אפילו שעיר המשתלח נמי ואי לית להו פרה ופרים מנליה ומשני אין צריכין הכשר טומאה ממקום אחר פי' נהי דהאי דסופו לטמא טומאה חמורה אין צריכין הכשר טומאה אבל הכשר אוכל בעי ומש"ה שעיר המשתלח דלא חזי לאכילה שהוא חי לא מטמא והשתא פליגי דר"מ סבר דמה שסופו לטמא טומאה חמורה מועיל ליחשב אכילה ורבנן סברי דפרה ופרים דוקא מטמא ולא שעיר המשתלח משום דאינו מועיל ליחשב אוכל ור"ש סבר דוקא פרה הואיל והיתה לה שעת הכושר קרינן ביה אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים ולא פרים ושעיר המשתלח שלא היתה להן שעת הכושר וכן מוכח בתוספתא דפרה דבתר מילתייהו דר"מ ורבנן קתני ר"ש אומר פרה מטמא טומאת אוכלין הואיל והיתה לה שעת הכושר פרים הנשרפין ושעירים הנשרפין אין מטמאין טומאת אוכלין הואיל ולא היה להן שעת הכושר ועוד מייתי ר"י ראייה דבכמה דוכתי קתני צריכין מחשבה ואין צריכין הכשר בפ' דם שחיטה (כריתות דף כא.) גבי נבלת בהמה טמאה בכל מקום ונבלת העוף בכפרים ובפ' בא סימן (נדה דף נ:) גבי גוזל שנפל לגת ובריש טהרות גבי נבלת עוף טהור דאע"פ שאין צריכין הכשר לפי שסופו לטמא טומאה חמורה צריכין מחשבה דלגבי הא [לשווי אוכל] לא מהני מה שסופו לטמא טומאה חמורה ותימה אי פליג ר"מ אכל הני (ה) ועוד (ד)דבפ' ג"ה (חולין דף קב.) ובפ' טבול יום (זבחים ד' קה:) בעי למידק דהיא דצריכה מחשבה ואין צריכה הכשר דטהרות אתיא כר"מ מדסיפא ר"מ דקתני שחיטה ומליקה מטהרת טריפתה מטומאתה ומשני מידי אריא סיפא ר"מ ורישא רבנן והיכי הוה בעי לאוכוחי הא ע"כ צריכה מחשבה אתא דלא כר"מ ועוד דבהעור והרוטב (חולין ד' קכח: ושם) גבי חתך בשר מן אבר מן החי חתכו ואח"כ חישב עליו טהור חישב עליו ואח"כ חתכו טמא ומוקמינן לה התם כר"מ ופריך התם למאן דמוקי לה בשהוכשר ל"ל הוכשר הרי מטמא טומאה חמורה אגב אביו משמע אע"ג דמוקמינן לה כר"מ ניחא ליה מה שמועיל לטמא טומאה חמורה אגב אביו לענין דלא בעי הכשר ולענין מחשבה לא מהני ואור"י דיש לחלק בין שעיר המשתלח דממילא אם היה נשחט הוי חזי לאכילה בלא מחשבה מה שאין בנבלת עוף טהור ובאבר מן החי שאין סופו לעשות אוכל מודה ר"מ דבעינן מחשבה וגרסינן פרה מטמא ול"ג מיטמאה דלמאי נ"מ קבלת טומאה שלה אי לטמא אחרים כיון שהיתה לה שעת הכושר תורת אוכל יש לה ובלא קבלת טומאה היא מטמא אחרים משום דסופה לטמא טומאה חמורה ובתוספתא נמי מוכח דגרסינן מטמא ולא מיטמאה דקתני מטמא אוכלין ומשקין ואי גרסינן מיטמא צ"ל כמו שתירץ רש"י כשצירפה (ה) פחות מכביצה בצק שאי אפשר לפרה לטמא בצק שאין מועיל מה שסופו לטמא טומאה חמורה אלא דהוי כנוגע בשרץ ואילו נגע בשרץ לא היה מטמא את הבצק כיון שבשר פרה הוא פחות מכביצה לכך צריך קבלת טומאה ממקום אחר כדי שיטמא הבצק וקשה דלמאי נ"מ במה שמצטרף לפחות מכביצה הא בלא"ה אוכל מקבל טומאה בכל שהוא ואי לענין קבלת טומאה דאורייתא לשרוף עליו את הקדשים הניחא אי חיבת הקדש דפרה דאורייתא אע"פ שאין בה קידוש כלי אבל אם מדרבנן ע"כ לא מקבלי טומאה הני אוכלין אלא מדרבנן דמדאורייתא כשרוף דמי ועפרא בעלמא נינהו ועוד מפרש ר"י מה שמיטמא ע"י קבלת טומאה מן השרץ (ו) ונפסלת בכך אי לאו דהיתה לה שעת הכושר לא היתה מקבלת טומאה ולא היתה נפסלת דאע"ג דקפיד רחמנא בעוסקין בה שיהיו טהורים לאו משום דהוה מטמאו לה אלא משום גזירת הכתוב הוא דאפילו בעוסקין בה בקנה או בפשוטי כלי עץ בעינן שיהיו טהורין וא"ת דאי לאפסולי [היא] עצמה גם האפר יהיה נפסל בנגיעת הטומאה כדאמר בפרק חומר בקדש (חגיגה דף כג. ושם) לא ישא אדם אפר חטאת ומי חטאת ויעבירם בספינה משום מעשה שהיה וי"ל דאי חשיבא אוכל מקבל טומאה משני ומשלישי ואי לא לא ואין לומר דנ"מ מה שמטמא טומאת אוכלין דמאחר שנפסל ואין עליה עוד טומאה חמורה אכתי אשתייר בה טומאת אוכלין אי נמי הכי קאמר אחר שנפסלה אם נגע בה שרץ מיטמא טומאת אוכלין הואיל והיתה לה שעת הכושר דמה שסבר טמא טומאה חמורה אין מועיל לו מאחר דהשתא מיהא אין עוד סופו לטמא טומאה חמורה ורא"ה מפרק בהמה המקשה (חולין דף עד:) ואין להאריך כאן בזה דלא יתכן לפרש כאן כלל מדפריך במנחות (דף קב:) כיון דכל העומד לשרוף כשרוף דמי נותר ופרה אמאי מטמא טומאת אוכלין ומאי קושיא והא לאחר שקבלה הפרה טומאה אין עומדת לישרף דנפסלה ונשתייר בה מגע טומאה ואפילו לא נגע בה שרץ אלא פעם אחת מכל מקום בתחילת נגיעה כבר נפסלה הפרה ובסוף נגיעה מטמאה טומאת אוכלין דאז כבר אין עומדת לישרף:

מסורת הש"ס

א) שבועות יא: חולין פא: מנחות קא: [תוספתא פרה פ"ז], ב) [רש"ל], ג) [רש"ל], ד) לא נמלא שם,

הגהות הב"ח

(א) תום' ד"ה פרה וכו' וי"ל דקודם קבלה בכוס לאו כמוזה: (ב) בא"ד לר"ש משום דבעי אוכל שאתה יכול כצ"ל: (ג) בא"ד למ"ד דשרו אברים בהנאה דכיון שעומד לדחות לצוק כדחוי דמי וי"ל דלא אמרינן דכל העומד לעשות דכעשוי דמי אלא כצ"ל: (ד) ד"ה פרה וכו' בפרק דם שחיטה כגון בשר שחיפהו כצ"ל: (ה) בא"ד שתירץ רש"י כשצירפה לפחות: (ו) בא"ד מן השרץ נפסלת בכך ואי לאו וכו' משום דגזירת הכתוב:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה פרה וכו' ועוד דבפ' גיד הנשה דף קב ובפ' טבול יום דף קה בעי למידק. בפ' גה"נ לא נזכר מזה ובפ' טבול יום מבואר דקאמר דרישא דלריכא מחשב' אתיא כר"מ וקיימא רבנן כן במחשבה אלא דמצינתא דמטמאה בנבילה רבנן ובהכרח דמו' היה להם ג' אחרת שם:

מוסף רש"י

פרה מטמא טומאת אוכלין. פרה אדומה, אע"ג דאסורה בהנאה, מודה ר"ש דמטמאה טומאת אוכלין (מנחות קא.) דאע"ג דאמר ר"ש בפרק קמא דבכורות (ט:) דאיסורי הנאה כגון שור הנסקל ופטר חמור אין מטמאין טומאת אוכלין, ונפקא ליה מכל האוכל אשר יאכל, אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים קרוי אוכל, מודה הוא דפרה אדומה מקבלת טומאת אוכלין לטמא אחרים (חולין פא: ובעי"ז שבועות יא.) אם נגע שרץ בבשרה וחזר ונגע בשרה באוכלין טימאתן (שבועות יא:) ואי קשיא למה לי קבלת טומאה, היא גופה מטמאה אדם ובגדים, מפרשינן כה"ג בכריתות בפרק דם שחיטה (כא.) כגון בשר שחפהו בפחות מכביצה בצק, אי משוית ליה אוכל מצטרף בהדי בצק ומקבל האי בצק טומאה אם יגע בטומאה ומטמא שאר אוכלין, ואי לאו אוכל הוא לא מקבל האי בצק טומאה דלית ביה שיעורא, וכי נגעו ביה אוכלין אחרים טהורין הן שאינם נוגעין בנבילה אלא בבצק (חולין פב.). הואיל והיתה לה שעת הכושר. לכך (שבועות יא.) להאכילה אף לעצמו משנשחטה (חולין פא.).

רבינו חננאל

שמעון אומ' פרה מטמאה טומאת אוכלין וכול'.